

УДК 371.331

М.М. ГРЕБ,

*кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри української мови
та методики викладання фахових дисциплін
Бердянського державного педагогічного університету*

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ І ФРАЗЕОЛОГІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито проблеми й перспективи використання лекції як ефективної форми організації навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів. Проаналізовано визначення лекції як ефективної форми організації навчання у вищій школі; на основі студіювання наукових праць визначено вимоги до лекційних занять і прийоми навчання, використання яких зумовить зміну ролі студента з пасивного слухача на активного учасника освітнього процесу, сприятиме формуванню вмінь критично відтворити сприйняту інформацію, на підставі самостійно зроблених узагальнень і висновків, порівняльного аналізу й синтезу наукових поглядів висловити власну думку з порушеної під час лекції проблеми; виділено об'єктивні й суб'єктивні чинники, від яких залежить ефективність проведення лекційного заняття.

Ключові слова: учитель початкових класів, форми організації навчального процесу, лекція, види лекцій, вимоги до лекцій.

Постановка проблеми. Мета і завдання вищої педагогічної освіти нині змінюються відповідно до стрімкого й динамічного розвитку суспільства, кореляції його потреб із запитами особистості і загалом зорієнтовані на інтеграцію національної системи освіти у світову. Це зумовлює і трансформаційні зміни в підготовці вчителя початкових класів, оскільки «нові освітні цілі і завдання та новий зміст початкової освіти вимагають використання нових технологій навчання, нових методичних прийомів організації навчального процесу, які базувалися б на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки та свідомій і творчій діяльності вчителя» [4, с. 73].

Тому особливої актуальності набуває проблема організації процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів, вибору адекватних меті й завданням форм навчання, які «закономірно відображають зміни у структурі вітчизняної системи вищої освіти у напрямі наближення до освітніх систем розвинених європейських країн» [3, с. 194].

Попри, на перший погляд, усебічність дослідження форм організації процесу навчання у вищій школі, ми вважаємо за необхідне акцентувати увагу на певних аспектах, які, за нашим переконанням, потребують уточнення й переосмислення, бо від правильного й доцільного вибору організаційної форми навчання, досконалої методики проведення кожного конкретного заняття залежить, наскільки швидко й повно студенти засвоять матеріал і підвищиться рівень їхніх професійних знань, умінь і навичок, соціальної активності, самостійності, загальний рівень культури й освіченості [2, с. 77–78].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз досліджень українських і зарубіжних науковців переконав, що на сьогодні охарактеризовано дидактичні особливості найбільш використовуваних форм організації навчального процесу в системі вищої педагогічної освіти (А. Алексюк, М. Євтух, А. Кузьмінський, З. Курлянд, В. Ортинський, М. Фіцула та ін.); з'ясовано лінгводидактичний потенціал лекції, семінару, практичного за-

няття тощо як ефективних форм організації навчання студентів (філологічних і нефілологічних спеціальностей) української мови (Н. Голуб, О. Горошкіна, І. Дроздова, О. Караман, С. Караман, К. Климова, А. Нікітіна, О. Семенов та ін.); виділено ефективні методи і прийоми презентації теоретичного матеріалу, обґрунтовано засоби активізації навчальної діяльності студентів, доведено ефективність певних форм контролю знань, умінь і навичок (О. Копусь, Л. Мацько, Н. Остапенко, Л. Паламар, Т. Симоненко та ін.). Беззаперечною є увага дослідників до пошуку ефективних форм навчання, використання яких сприяло б формуванню професійних умінь і навичок майбутніх педагогів, відкривало б нові можливості для реалізації професійного, інтелектуального й особистого потенціалу майбутніх учителів початкових класів.

Вивчення праць лінгводидактів переконало, що розвиток суспільства спонукає до пошуку таких навчальних форм, у яких були б природними життєві мовні ситуації і виокремлювалося індивідуальне мовлення, одночасно здійснювалося мовне виховання і формувалося усвідомлення позитивної мовленнєвої поведінки [9, с. 121]. Отже, беручи за основу структуру класичної лекції або семінару, практичного заняття або колоквиуму, викладач повинен створити таке навчально-наукове середовище, що не лише забезпечуватиме формування професійної компетентності загалом і комунікативної як її складової зокрема, а й супровідно стане поштовхом до організації подальшої самостійної роботи студентів, активізуватиме їхню науково-дослідну діяльність. Таку думку підтверджує й аналіз наукових джерел і спеціальних досліджень, що засвідчив брак праць, у яких комплексно й системно була б розкрита проблема використання лекції як ефективної форми організації навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів.

Формулювання мети – визначити проблеми і перспективи використання лекції як ефективної форми організації навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіної, І. Дроздової, О. Караман, С. Карамана, К. Климової, О. Копусь, Т. Симоненко та ін. дав змогу дійти висновку, що загально визнаною для системи вищої освіти є класифікація форм організації навчання за такими ознаками:

- кількість студентів (індивідуальні, групові (кооперативні) і фронтальні форми навчальної діяльності);
- місце і тривалість навчальної роботи (аудиторні – лекційні, практичні, семінарські, лабораторні заняття – і позааудиторні: виробнича практика у школі, конференції, консультації, заняття предметних і тематичних наукових гуртків і проблемних груп та ін.);
- спосіб навчання (денна, вечірня, заочна, дистанційна форми навчання).

Логіка нашого дослідження зумовила більш докладний розгляд аудиторних і позааудиторних форм організації навчання майбутніх учителів початкових класів.

Однією з випробуваних часом і продуктивною до сьогодні залишається лекція (лекційне заняття). Визначення лекції, сформульоване авторами «Словника-довідника з української лінгводидактики», має узагальнений характер: «форма навчання, що передбачає логічний довготривалий виклад заздалегідь підготовленого викладачем (учителем) навчального матеріалу із застосуванням засобів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів (учнів)» [13, с. 134]. О. Семенов визначає академічну лекцію як своєрідну педагогічну систему, сукупність дидактично спресованих інформаційних блоків, тісно пов'язаних внутрішніми системними зв'язками і пронизаних особистісним смислом. На думку науковця, її мета – закласти основи наукових знань, ознайомити з методологією наукового дослідження з відповідної дисципліни і разом з тим забезпечити науково-педагогічну взаємодію викладача і студентів [10, с. 3]. Розкриваючи теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів, О. Копусь тлумачить лекцію як логічно завершений, науково обґрунтований і систематизований виклад навчального, наукового матеріалу; одну з основних організаційних форм навчальних занять у вищій школі, що формує в магістрантів основи знань з певної наукової галузі, визначає напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи з відповідної навчальної дисципліни [5, с. 247]. Таке визначення лекції ми вважаємо найбільш обґрунтованим і таким, що всебічно розкриває її особливості саме як форми організації навчання у вищій школі, тому й будемо використовувати його в нашому дослідженні.

З-поміж виділених у наукових студіях О. Горошкіною, Н. Захлюпанною, К. Климовою, І. Кочан, Т. Симоненко та ін. вимог до лекційного заняття найбільш обґрунтованими нам видаються такі:

- підпорядкованість лекції меті та завданням сучасної мовної освіти в Україні; спрямованість викладу на формування мовнокомунікативної професійної компетентності майбутнього педагога; мотивація навчальної діяльності студентів;

- науковість і ґрунтовність змісту, точність формулювань, доступність і логічність викладу, аргументованість теоретичних положень з української мови прикладами мовних одиниць, покликанням на надійні інформаційні джерела; забезпечення викладу наочністю й сучасними ТЗН;

- обов'язкове внесення до змісту лекції питань, що викликають дискусії у мовознавчих колах і по-різному висвітлюються в науково-навчальній літературі. Викладач-науковець висловлює власну точку зору на ту чи ту проблему, залишаючи при цьому студентам право на вибір будь-якої з концепцій. Але, як правило, студенти поділяють авторитетну думку лектора;

- зміст лекції повинен відображати міжпредметні зв'язки з мовознавчими, філологічними та гуманітарними дисциплінами. При цьому відбувається актуалізація опорних знань студентів, здобутих у процесі вивчення інших навчальних курсів, що активізує формування ключових, загальних і професійно-педагогічних компетентностей;

- введення до плану лекції питань (зі списком джерел), обов'язкових для самостійного опрацювання студентами, а також питань, рекомендованих для поглибленого вивчення теми лекції за бажанням студентів поза навчальною програмою;

- професійна спрямованість змісту лекції, підпорядкованість структури лекційного заняття конкретній дидактичній меті; урахування специфіки теми лекції у процесі вибору методики проведення лекційного заняття;

- оптимальне поєднання традиційних та інноваційних типів лекційних занять у межах модулів навчальних дисциплін; взаємозв'язок лекції з іншими організаційними формами аудиторного і позааудиторного навчання студентів української мови;

- урахування лектором механізмів довготривалої й оперативної пам'яті: запам'ятовування, збереження, усвідомлення й відтворення інформації (І. Зимня); застосування мнемотехнічних засобів, що полегшують запам'ятовування студентами теоретичних відомостей з української мови;

- диференційований підхід викладача до змісту і методики проведення лекції, зумовлений способом навчання студентів (денна, заочна, дистанційна форми навчання), специфікою навчальної дисципліни, темою лекційного заняття, загальним рівнем успішності студентів з української мови;

- чітка структура лекції, єдність змісту і форми, бездоганність мовного оформлення, цінкавість і жвавість, нормальний темп викладу [3, с. 209; 7, с. 151].

Власна педагогічна діяльність і спостереження за навчальним процесом переконують, що все більшої популярності серед викладачів набувають проблемна лекція, лекція-консультація, лекція-візуалізація, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-конференція, лекція теоретичного конструювання та ін., що забезпечують діалогізацію процесу сприйняття, засвоєння й усвідомлення теоретичного матеріалу з предмета, сприяють зміні ролі лектора з репрезентатора-генератора інформації на консультанта-координатора, уможливають рефлексію, «що дає змогу студентові «усвідомити свою індивідуальність, унікальність і призначення», навчає свідомо планувати власну діяльність, допомагає сформулювати одержані результати, визначити і перевизначити цілі подальшої роботи, скоригувати свій освітній шлях» [1, с. 249]. Крім того, такі види лекцій сприяють реалізації особистісно зорієнтованого підходу до навчання, що «передбачає визнання студента головною фігурою всього освітнього процесу, створення таких умов, у яких він перебував би не в ролі виконавця або спостерігача, а був повноправним автором своєї «життєвої позиції», відповідальним за власні вчинки» [6, с. 7].

На думку Н. Голуб, найсуттєвішими прийомами названих видів лекцій є з'ясування ключових питань попередньої лекції, доповнення студентами її змісту; привернення уваги студентів до змісту лекції за допомогою фраз («Звертаю вашу увагу на такий важливий ас-

пект...», «Вдумайтеся у зміст цього вислову...», «Спробуємо разом з вами розібратися у причинах...» тощо); створення проблемних ситуацій, постановка проблемних питань; моделювання структури лекції з теми, що вивчається; формулювання блоку запитань із теми; складання опорного конспекту; уточнення певних фактів, явищ та ін. [1, с. 233–234]. Додамо до перерахованих ще й такі: діалог цитат, складання тезисного плану, моделювання фрагменту уроку, заповнення порівняльної таблиці або складання її та ін. Використання їх зумовить зміну ролі студента з пасивного слухача на активного учасника освітнього процесу, а отже, сприятиме формуванню вмінь критично відтворити сприйняту інформацію, на підставі самостійно зроблених узагальнень і висновків, порівняльного аналізу й синтезу наукових поглядів висловити власну думку з порушеної під час лекції проблеми.

Наприклад, під час оприлюднення лекції з теми «Слово як стрижнева одиниця лексикології» пропонуємо цитати провідних мовознавців: 1) *Слово – це основна функціонально-структурна й семантична одиниця мови, що становить звук або комплекс звуків і, характеризуючись самостійністю та відтворюваністю, є будівельним матеріалом для речення.* 2) *Слово – самостійна значуща одиниця мови, яка становить собою єдність звучання і значення і виступає компонентом вислову, речення.* 3) *Слово – одиниця лексичної й граматичної системи. Разом з тим його можна розглядати як систему морфем, як одиницю морфології.* 4) *Основною одиницею морфології, як і лексикології, є слово. Якщо в лексикології вивчається його лексичне значення, походження, місце в словниковому складі, то в морфології – граматичні зміни та граматичні характеристики слова. Слово як граматична одиниця – це система всіх його форм з їх граматичними значеннями.* Пропонуємо студентам прокоментувати зміст наведених цитат, знайти у них спільне в тлумаченні й визначити самобутнє.

Наступним етапом є ознайомлення з цитатою В. Сухомлинського:

«Слово – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом. Слово обертається найнесподіванішими вчинками навіть тоді, коли його немає, а є мовчання. Там, де потрібне гостре, пряме, чесне слово, іноді ми бачимо ганебне мовчання. Це найогидніший вчинок – зрада. Буває й навпаки: зрадою стає слово, яке повинно берегти таємницю. Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити й оживити, поранити й вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і слези, породити віру в людину і зародити невру, надихнути на працю і скувати сили душі. Одна з граней педагогічної мудрості полягає в тому, щоб учити людину і говорити, і мовчати. Виховувати слово так, щоб воно було сміливим і скромним, нестримним і сором'язливим, безстрашним і обережним. Умій розуміти і відчувати, коли людині, з якою ти зустрічаєшся, треба, щоб ти говорив, а коли їй вкрай необхідно, щоб ти мовчав. Одне-єдине твоє слово може створити в людей думку про тебе як про хама або невігласа, пустопопорожнього базіку або хвастуна...».

Після цього студентам пропонуємо визначити, які домінують ознаки слова визначають мовознавці, які – педагоги.

Однією з проблем проведення лекції є утримання уваги майбутніх педагогів. Уможливають її вирішення такі прийоми активізації діяльності студентів:

- прийом співучасті – використання дієслів першої особи множини (зазначимо, зупинимось на таких аспектах);
- прийом навіювання (апелювання до спільності професійних, соціальних інтересів);
- прийом текстового очікування (подається спочатку факт, а відтак його пояснення);
- прийом психологічної паузи (5–7 секунд) між блоками наукової інформації;
- прийом парадоксальної ситуації – одна подія розглядається з різних боків; прийом постановки проблемного питання (формулювання на початку лекції проблемного запитання й пошук відповіді на нього впродовж заняття разом зі слухачами);
- прийом використання фактичного матеріалу, засобів наочності, прикладів (залучення статистичних даних, таблиць, графіків, наведення прикладів-ілюстрацій) [11, с. 77–78].

Як переконують наші спостереження, під час підготовки майбутніх учителів початкових класів активно використовують бінарні лекції (або лекції-дуети), під час яких теоретичні

тичний матеріал репрезентують одночасно два викладачі, моделюючи професійні ситуації, аналізуючи мовне явище з різних позицій, обговорюючи дискусійні теоретичні питання. Вивчення наукових праць з проблеми дало підстави стверджувати, що під час підготовки й проведення такої лекції доцільно дотримуватися певних вимог: викладачі повинні бути емоційно й інтелектуально сумісними, володіти мистецтвом дискусії, мати високий рівень професійної компетентності; в обговоренні проблеми обов'язково мусять брати участь студенти, висловлюючи власну позицію, обґрунтовуючи або спростовуючи твердження. Використання бінарних лекцій дає змогу студентам узагальнити й систематизувати теоретичні знання із сучасної української літературної мови, сприяє розвитку вміння вести діалог, ознайомитися з правилами ведення дискусії.

Зауважимо, що особливої актуальності під час лекцій із «Сучасної української літературної мови» набуває використання мультимедійних засобів презентації теоретичного матеріалу, що зумовлює можливість комплексно задіяти зоровий і слуховий аналізатори студентів. У наукових дослідженнях виділено такі найбільш істотні переваги використання мультимедійних засобів навчання у процесі викладання лінгвістичних дисциплін:

– мультимедійність стимулює процес запам'ятовування, дає змогу зробити лекцію чи практичне заняття цікавішим і динамічнішим;

– мультимедійні технології дозволяють інтегрально подавати теоретичний матеріал з курсу, що містить не лише коментарі, а й малюнки, звукові вставки, анімації, відео;

– студенти отримують інформацію за допомогою різних аналізаторів інформації (зорового, слухового), а тому мовні явища й поняття краще засвоюються, запам'ятовуються;

– сприймання, інтерпретація і засвоєння навчального матеріалу на базі мультимедіа реалізується не лише когнітивним способом, а й шляхом споглядання [8; 14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, лекція як одна з ефективних форм організації навчання є обов'язковою складовою системи підготовки майбутніх учителів початкових класів. Ефективність лекції залежить від об'єктивних і суб'єктивних чинників, зокрема рівня професійної компетентності викладача, а саме: володіння методикою проведення лекції, знання фактичного матеріалу з предмета, високий рівень культури мовлення й ораторської майстерності тощо – і готовності студентів сприймати інформацію, сформованості спеціальної культури слухання. Окремого дослідження потребують інноваційні види лекцій.

Перспективним для подальших пошуків у напрямі дослідження вважаємо науково-практичне обґрунтування системи методів навчання, що сприятиме ефективному засвоєнню майбутніми вчителями початкових класів лексикології і фразеології.

Список використаних джерел

1. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі / Ніна Борисівна Голуб. – Черкаси: Брама-Україна, 2008. – 408 с.

2. Дроздова І.П. Актуальні проблеми методики аудиторних і позааудиторних занять із розвитку українського професійного мовлення студентів-нефілологів [Електронний ресурс] / І.П. Дроздова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 29. – С. 77–81. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nznuoapp_2014_29_19

3. Климова К. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія / Катерина Яківна Климова; наук. ред. Л.І. Мацько. – Житомир: Рута, 2010. – 559 с.

4. Кондратюк С.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до впровадження нового змісту державного стандарту початкової загальної освіти / С.М. Кондратюк, Н.М. Павлушенко // Наука і освіта. – 2014. – № 3. – С. 72–75.

5. Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: [монографія] / Ольга Антонівна Копусь. – Одеса, 2012. – 429 с.

6. Коробченко А.А. Проблеми особистісно-орієнтованого навчання у вищих навчальних закладах / А.А. Коробченко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 4. – Бердянськ: БДПУ, 2005. – С. 5–12.

7. Кочан І. М., Захлюпана Н.М. Словник-довідник із методики викладання української мови. – [2-ге видання, виправлене і доповнене]. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 306 с.

8. Кухарчук І.О. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх філологів / І.О. Кухарчук, Р.П. Кухарчук // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. – Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – Серія: Педагогічні науки, Вип. 15. – С. 184–188.

9. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: [навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»] / Л. І. Мацько – К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.

10. Семеног О. Академічна лекція як професійний комунікативний феномен [Електронний ресурс] / О. Семеног // Естетика і етика педагогічної дії. – 2011. – Вип. 2. – С. 91–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eeepd_2011_2_11

11. Семеног О. М. Культура усного наукового мовлення дослідника [Електронний ресурс] / О.М. Семеног. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/FilolNauk/2010_2/74.pdf

12. Симоненко Т.В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія / Тетяна Володимирівна Симоненко. – Черкаси: Вовчок О.Ю., 2006. – 328 с.

13. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб./ Кол. авторів за ред. М.І. Пентиліук – К.: Ленвіт, 2015. – 320 с.

14. Шевченко І.А. Використання мультимедійних презентацій як сучасного засобу навчання в системі післядипломної освіти [Електронний ресурс] / І.А. Шевченко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 1. – С. 23–26. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2012_1_9

References

1. Holub, N.B. (2008). *Rytoryka u vyshchii shkoli* [The rhetoric in high school]. Cherkasy, Bra-ma-Ukraina, 408 p. (In Ukrainian).

2. Drozdova, I.P. (2014). *Aktualni problemy metodyky audytornykh i pozaaudytornykh zanyat iz rozvytku ukrainskoho profesiynoho movlennia studentiv-nefilolohiv* [Actual problems of methodology classroom and extracurricular classes on professional speech of Ukrainian students nefilolohiv]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Psykholohiia i pedahohika* [Scientific Proceedings of the National University "Ostroh Academy". Psychology and Pedagogy], issue 29, p. 77–81. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nznuoapp_2014_29_19 (In Ukrainian).

3. Klymova, K. (2010). In L. I. Matsiko (Ed.). *Teoriia i praktyka formuvannia movnokomunikatyvnoi profesiinoi kompetensii studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei pedahohichnykh universytetiv* [Theory and practice of forming movnokomunikatyvnoi professional competence of students of non-philological specialties pedagogical universities]. Zhytomyr, Ruta, 559 p. (In Ukrainian).

4. Kondratiuk, S.M. & Pavlushchenko, N.M. (2014). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly do vprovadzhennia novoho zmistu derzhavnoho standartu pochatkovoii zahalnoi osvity* [Training of primary school teachers to the introduction of new content standard state primary education]. *Nauka i osvita* [Science and education], no. 3, p. 72-75 (In Ukrainian).

5. Kopus, O.A. (2012). *Teoretychni zasady formuvannia fakhovoi lnhvodydaktychnoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv-filolohiv u vyshchomu navchalnomu zakladi* [The theoretical basis of formation of professional competence of masters linguodidactic philology in higher education]. Odesa, 429 p. (In Ukrainian).

6. Korobchenko, A.A. (2005). *Problemy osobystisno-orientovanoho navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh* [Problems of student-centered learning in higher education]. *Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky* [Proceedings of Berdiansk State Pedagogical University. Pedagogical Sciences], no. 4. Berdiansk, BDPU, p. 5-12 (In Ukrainian).

7. Kochan, I.M. & Zakhliupana, N.M. (2005). *Slovyk-dovidnyk iz metodyky vykladannia ukrainskoi movy* [Glossary Directory of Ukrainian language teaching methods]. 2nd ed. Lviv, Vy-davnychiy tsentr LNU im. Ivana Franka, 306 p. (In Ukrainian).

8. Kukharchuk, I.O. & Kukharchuk, R.P. (2010). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh filolohiv* [Information and communication technologies in preparation of future philologists]. *Visnyk Hlukhivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky* [Bulletin Hlukhiv State Pedagogical University. Teaching Science]. Hlukhiv, HNPU im. O. Dovzhenka, issue 15, p. 184-188 (In Ukrainian).

9. Matsko, L.I. (2009). *Ukrainska mova v osvithnomu prostori* [Ukrainian language in the educational space]. Kyiv, Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova, 607 p. (In Ukrainian).

10. Semenoh, O. (2011). *Akademichna lektsiia yak profesiynyi komunikatyvnyi fenomen* [Academic lecture as a professional communicative phenomenon]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii* [Esthetics and Ethics pedagogical action], issue 2, p. 91-101. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eeepd_2011_2_11 (In Ukrainian).

11. Semenoh, O.M. *Kultura usnoho naukovooho movlennia doslidnyka* [Culture Broadcasting oral scientific researcher]. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Filol-Nauk/2010_2/74.pdf (In Ukrainian).

12. Symonenko, T.V. (2006). *Teoriia i praktyka formuvannia profesiinoi movnokomunikatyvnoi kompetentsii studentiv filolohichnykh fakultetiv* [Theory and practice of formation of professional language and communication competence students of philological faculty]. Cherkasy: Vovchok, O.Yu., 328 p. (In Ukrainian).

13. *Slovyk-dovidnyk z ukrainskoi linhvodydaktyky*. (2015) [Glossary Directory of Ukrainian linguistics]. In M. I. Pentyliuk (Ed.). Kyiv, Lenvit, 320 p. (In Ukrainian).

14. Shevchenko, I.A. (2012). *Vykorystannia multymediinykh prezentatsii yak suchasnoho zasobu navchannia v systemi pislidyplomnoi osvity* [The use of multimedia presentations as a modern means of education in post-graduate education]. *Kompiuter u shkoli ta simi* [The computer at school and family], no. 1, p. 23-26. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2012_1_9 (in Ukrainian).

В статье раскрыты проблемы и перспективы использования лекции как эффективной формы организации обучения лексикологии и фразеологии будущих учителей начальных классов. Проанализированы определения лекции как эффективной формы организации обучения в высшей школе; на основе изучения научных работ определены требования к лекционным занятиям и приемы обучения, использование которых приведет к изменению роли студента из пассивного слушателя в активного участника образовательного процесса, способствует формированию умений критически воспроизвести воспринятую информацию, на основании самостоятельно сделанных обобщений и выводов, сравнительного анализа и синтеза научных взглядов высказывать собственное мнение по затронутой во время лекции проблеме; выделены объективные и субъективные факторы, от которых зависит эффективность проведения лекционного занятия.

Ключевые слова: учитель начальных классов, формы организации учебного процесса, лекция, виды лекций, требования к лекциям.

The article deals with problems and prospects of using lectures as an affective form of teaching lexicology and phraseology for primary school teachers. The term «lecture» is analyzed as an effective form of educational process in higher school; on the ground of scientific works, the requirements for lectures and methods of learning are defined. As a result, it will change the students' roles from passive listeners to active participants of the educational process; it will encourage the ability to reproduce critically the information obtained, to express their own opinion concerning the problem raised in the lecture based on self-made generalizations, conclusions and comparative analysis of scientific views. The author highlighted the objective and subjective factors that affect the efficiency of lectures.

Key words: primary school teacher, forms of educational process organization, lecture, types of lectures, requirements to lectures.

Одержано 25.10.2016.